למידה משמעותית והכלה בכיתה ההטרוגנית

כדי להצליח ללמד ילדים איננו זקוקים לכישרון - אלא לקשר;

איננו זקוקים לניסיון - אלא לנסות;

איננו זקוקים להשוות - אלא למצוא את המיוחד;

איננו זקוקים לתוצאות - אלא לדרך;

איננו זקוקים להצלחה - אלא להתקדמות

וגם אז - לא קל ללמד ילדים .

ילדים שונים זה מזה - כך גם המורים.

כך גם ללמד ילדים. י

ילד הוא עולם ומלואו, מורה הוא עולם ומלואו ו...ילד.

(מתוך ספר הודי)

לראות את כל הקשת- למידה משמעותית והכלה בכיתה ההטרוגנית

העולם משתנה במהירות; יש בו חוסר בהירות, חוסר ודאות ערכית, הפצצת ידע, טשטוש גבולות ו... תחושה חזקה של ילדים ובני נוער שבית הספר אינו רלוונטי לחייהם. לעיתים נדמה כאילו המערכת החינוכית של 2018 מכשירה את תלמידיה לשנת 1990. מערכת החינוך ובכללה, אנו המורים, מחפשים אחר הדרך שבה נוכל להפוך את החוויה הבית ספרית למשמעותית לילדים ולהוביל להבנת המציאות - הבנה מעמיקה, מורכבת וביקורתית של העולם שבו אנו חיים, מתוך חיפוש משמעות וחיבור אישי.

הנחות יסוד

1 .אין תשובה אחת לשאלה מהו חינוך טוב ויש לאפשר לה ריבוי של תשובות.

2 .ניסיונות רבים לשינוי מהותי במערכת החינוך הציבורית שנעשו בעשורים האחרונים לא הצליחו ומכאן נובעת ההבנה - מי שיכולים להוביל וליצור שינוי משמעותי כולל במערכת החינוך הציבורית הם אנחנו, המורים. אנחנו לב ליבה של המערכת, ולכן שינוי משמעותי צריך להתחיל מן הכיתות ומן העשייה שלנו בשטח בתהליך של up bottom .

3 .הוראה היא מקצוע מורכב של התפתחות תמידית הכולל חשיבה ועשייה מתמדת תוך כדי התאמה לצרכים משתנים. בהתאמה,משתנה תפיסת התפקיד של המורה.

מה נוכל לעשות כדי להוביל תהליך של למידה משמעותית?

1 .להיבטים הרגשיים יש השפעה על הלומד והלמידה. על כן, יש חשיבות רבה ליצירת קשר אישי בין המורה לתלמיד, המאפשר לתלמיד תחושה ש"רואים אותי" כאדם שלם ולא רק בהיבט הקוגניטיבי.

2 .א. יצירת דרכי הוראה היוצרות מעורבות של התלמיד בלמידה - התנסות

פעילה רב־ממדית: קוגניטיבית, ערכית, רגשית ובמקרים רבים גם גופנית. תפקיד המורה ליצור מוטיבציה ועניין אצל הלומד כדי

לראות את כל הקשת- למידה משמעותית והכלה בכיתה ההטרוגנית

שיהיה מעורב בתהליך הלמידה. האמצעים הם רבים וצריכים להיות מותאמים ללומדים.

דוגמאות:

באמצעות חיבור לתכנים בעלי ערך ורלוונטיות, מתוך תחומי עניין של התלמידים, בחירה, עיסוק בסוגיות מורכבות מהחיים, לעתים רב־תחומיות, למידה שיתופית...

2 . ב. יצירת סביבת למידה המאפשרת דרכי הוראה חדשניות, משולבות בטכנולוגיה בהתאמה ללומדים, לתפקודים הנדרשים ולמאה ה־21.

3 .בהמשך למעורבות התלמיד בלמידה, להוביל תהליך של חיבורים והמשגות, שיהיה מותאם לכל תלמידי הכיתה תוך מתן משוב אישי, וכלים ללמידה עצמאית. תהליך זה יוביל להבנה שתיוצג על ידי התלמיד בתוצרי הבנה מגוונים.

דוגמאות: העברת ידע מהקשר אחד לאחר, ייחוס משמעות אישית לידע, שאילת שאלות, יצירת משחקים...

(מבוסס על מחקר ראמ"ה העצים והיער, 2017)

.)

אז... איך עושים את זה?

בחדר המורים

ברור לכולנו שמעשה ההוראה מורכב. הוא דורש התבוננות, גמישות ושיקול דעת.

על סמך הניסיון והמחקר גם יחד, אנו מבינים כי התפתחות מקצועית אפקטיבית של מורים היא מנוף רב־עוצמה לשיפור ההוראה. כדי שתיווצר למידה של מורים, צריך שהיא תתרחש תוך כדי העבודה, כחלק מהשתתפות בקהילה מקצועית המתבססת על ההכרה בידע והניסיון)"בינת המעשה"(של המורים.

קהילה מקצועית לומדת היא קבוצה של אנשי מקצוע הבוחנים באופן משותף את הידע והפרקטיקות שלהם ודנים בהם במטרה להשתפר מבחינה מקצועית)בירנבוים, 2009.)

מורים בקהילה מקצועית לומדת נפגשים בקביעות, חוקרים את הקשר בין הפרקטיקה לבין תוצרי הלמידה של תלמידיהם, מנתחים את תהליכי

לראות את כל הקשת- למידה משמעותית והכלה בכיתה ההטרוגנית

ההוראה והלמידה, מסיקים מסקנות ומבצעים שינויים במטרה לשפר את ההוראה שלהם ואת הלמידה של תלמידיהם)בלנגה, לנדלר-פרדו ושחר, 2011.

אז... מה עושים?

בכיתה אנו נפגשים עם מגוון רב של לומדים. מכלול של פרטים, השונים זה מזה בנתונים רבים: רקע, תכונות אישיות, סגנון למידה, נטיות, צרכים, רצונות, יכולת, קשיים ועוד. כל אחד מן התלמידים הוא אישיות ייחודית.

"משיכה למעלה של גבעולי האורז לא תעזור להם לגדול"

פתגם סיני

כדי לראות ולהגיע לכל קשת הלומדים שלנו בכיתה ההטרוגנית, אנו בוחרות לשלב את עקרונות העיצוב האוניברסלי ללמידה.

<u>עיצוב אוניברסלי ללמידה</u>

הרעיון העומד בבסיס גישת העיצוב האוניברסאלי ללמידה הוא שההוראה והלמידה

בבית הספר תהיינה נגישות ומותאמות לכלל אוכלוסיית הלומדים - לרבות תלמידים

עם מוגבלויות, ואף מוגבלויות מורכבות מבחינה קוגניטיבית.

רעיון זה מתבסס על שלושה עקרונות:

1 .מגוון וריבוי של אופני ייצוג

כך מתאפשר למגוון הלומדים לרכוש ידע בצורה המתאימה והרלוונטית לכל אחד

מהם.

2 .מגוון וריבוי של דרכי פעולה ודרכי הבעה

כך מתאפשר ללומדים השונים לבטא את יכולותיהם ואת הידע שרכשו.

3 .מגוון וריבוי של פעילויות לימודיות

כך נוצרות הזדמנויות "להתחבר" לתחומי העניין של הלומדים, להציג אתגרים

אינטלקטואליים מתאימים ורלוונטיים, להעלות את רמת ההניעה)מוטיבציה(של

הלומדים ולהגביר את הנאתם מהלמידה.

העיצוב האוניברסלי יוצר חלופות הפתוחות לפני כל התלמידים ומספק

שיטות ואפשרויות רבות ומגוונות ללמידה משמעותית בהתייחסות אל:

א. רמת המוכנות של התלמיד: נקודת הזינוק של התלמיד בהתאם

למטרות הלמידה.
ב. תחומי העניין של התלמיד: אליהם יש לתלמיד להט, זיקה, חיבור ומוטיבציה ללמוד ולדעת.
ג. פרופיל הלמידה של התלמיד: סגנונות מועדפים של למידה.
משולב פעולות מקדמות:
1 .יצירת קשר אישי בין המורה והתלמיד מצד אחד מאפשרת הצמחה של תהליכי למידה משמעותיים ואפילו מחויבות, ומצד אחר מאפשרת למורה היכרות מעמיקה ורחבה של התלמיד. היכרות הוליסטית של התלמיד, הבנת חסמי הלמידה, תחומי העניין וחוזקות הלומד יסייעו בידי המורה לבחור ולערוך התאמות ללומד.
13
אייר תשע"ח - מאי 2018 אגרת לרכזי השתלבות 07
מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
לראות את כל הקשת אגף א' חינוך יסודי
אגף לחינוך יסודי רכז השתלבות
2 .א. יצירת מעורבות התלמיד בלמידה:
חשיפת הלומד למגוון רחב של תכנים, שיטות ואמצעים מאפשרת לו לבחור מתוך ההיצע תכנים ודרכי למידה הנראים לו.
המורים יכולים לקיים תהליכי בחירה והתאמה של תכנים ותהליכים:
• תוכן:
ריבוי וגיוון בדרכים לייצוג המידע והרעיונות שאיתם התלמיד מתמודד כדי להגיע למטרות הלמידה.
• התהליך:
ריבוי וגיוון בדרכים לייצוג ידע - הדרך שבה התלמיד יצליח להפנים ולהבין את התוכן.
2 .ב. יצירת מעורבות התלמיד בלמידה מבחינת סביבת הלמידה:
ריבוי וגיוון בדרכים להעלאת המעורבות באמצעות זימון דרכים ותכנים המעוררים עניין אצל התלמיד.

לראות את כל הקשת- למידה משמעותית והכלה בכיתה ההטרוגנית

3 .תוצרי הבנה:

ריבוי וגיוון בדרכים להבעת ידע - הדרך שבה התלמיד מראה שהוא הבין, שהוא יודע, שהוא מסוגל לעשות.

)מתוך: אלמנטים בסיסיים בהוראה דיפרנציאלית:

.Virginia of University Professor Tomlinson Ann Carol

לסיכום,

לאחר שהבנו כולנו שהעתיד כבר כאן. עלינו המורים להתאים את ההוראה שלנו לעולם המשתנה של המאה ה־21 ,ובמקביל להתאימה לכל קשת הלומדים בכיתה ההטרוגנית. זאת נעשה באמצעות הוראה מותאמת, מגוונת וחדשנית, כזו המאפשרת ללומד בחירה בידע, בדרך הלמידה ובתוצרים.

בהתאמה, אנו מציעות להיעזר בתיק תוכניות הלימודים המרכז את כלל תוכניות הלימודים, מגוון חומרי הוראה וכלים דיגיטליים שעשויים לסייע בתכנון התהליכים הלימודיים.